

C. F. LOUIS LEIPOLDT (28 DES 1880 – 12 APR 1947)

Brig W. OTTO

Leipoldt's military career as medical officer during the period of the First World War is discussed. The part which each of the triumvirate, namely Jan F. E. Celliers, Totius and Leipoldt played in the Anglo-Boer War is discussed. A connection in their background and careers is drawn seeing that they portrayed the grief and sorrow of the war in poetry.

Terwyl reëlings aan die gang is om Leipoldt se geboortedag, 100 jaar gelede, te gedenk, is telkemale verwys na die feit dat hy verbonde was aan die Suid-Afrikaanse Weermag of dat hy aktief deelgeneem het aan die SWA Veldtog.

Verder wys prof. F. A. van Jaarsveld daarop dat die Anglo-Boereoorlog onder andere gelei het tot 'n Tweede Taalbeweging en die opkoms en bloei van die Afrikaanse kultuur. Digtens soos Jan F. E. Celliers, Totius en Leipoldt het die smarte van die oorlog in poësie verbeeld, aldus prof Van Jaarsveld.

Onwillekeurig het die vraag oor hierdie drie persone se betrokkenheid by die Anglo-Boereoorlog na vore getree. Het hulle soveel eersterangse kennis opgedoen of het hulle so meegelewe, dat hulle digkuns 'n uiting is van hulle diepste gevoel? Kan 'n gesamentlike verband tussen hulle herkoms, agtergrond of opvoeding getrek word? Benewens dit was die verwysing na Leipoldt se militêre diens tydens die Eerste Wêreldoorlog 'n genoegsame prikkel om vas te stel wat die aard van sy diens was.

Jan F. E. Celliers is op 12 Jan 1865 in Wagenmakersvallei, Wellington gebore; Totius op 21 Februarie 1877 in die Paarl en Leipoldt op 26 Desember 1880 in Worcester. Aldrie was dus by geboorte Kapenaars. Celliers se ouers verhuis in 1874 na Pretoria waar sy vader die koerant *De Volkstem* oprig. Totius se ouers verhuis in 1885 na Pretoria waar sy vader, ds S. J. du Toit, as superintendent van onderwys aangestel is. Leipoldt bly in die Kaapprovinsie. Celliers gaan skool op Wellington en Stellenbosch (1879-82) en vertrek in 1887 na Delft om hom as landmeter te bekwaam. Hy keer in 1890 terug na Transvaal as landmeter, maar word later Staatsbibliotekaris in Pretoria. Totius vertrek in 1896 na die Gereformeerde Teologiese Skool op Burgersdorp vir verdere studies. Leipoldt lê in

1897 die staatsdienseksamen af en word lid van die redaksie van *Het Dagblad* van ds. S. J. du Toit.

In 1899 breek die Anglo-Boereoorlog uit. Celliers neem dadelik die wapen op. Totius, wat ondertussen sy studies voltooi het en na Transvaal teruggekeer het, sluit as veldprediker by die Potchefstroomse en Heidelbergse Kommando's aan. Leipoldt verlaat *De Kolonist* in 1899 omdat die koerant te pro-Rhodes is. Hy word die Nederlandse korrespondent van die *South African News* en ook buitelandse korrespondent vir Franse en Belgiese koerante. Later, as snelskrifverslaggewer vir die Kaapse Rondgaande Hof, woon hy die verhore van die Kaapse rebelle by. Hy kom in onguns by die Britse Militêre Bestuur en vertrek in 1902 na Europa.

Ondertussen het Celliers lid geword van 'n kommando wat in die Pretoria, Hartbeespoortdam en Rustenburg se omgewing rondswerf. Celliers hou 'n dagboek by van sy oorlogservaring en word 'n Bittereinder. Totius vertrek in 1900 na die Vrye Universiteit van Amsterdam waar hy in 1903 promoveer en predikant van Potchefstroom en die hele Wes-Transvaal word. Celliers en sy gesin vertrek in 1902 na Switserland en keer in 1907 weer terug na Suid-Afrika.

Leipoldt verkry in 1907 die graad MD aan die Guy's-hospitaal. Hy onderneem reise na Europa en Amerika en in 1911 na Oos-Indië. In 1911 verskyn sy bundel *Oom Gert Vertel en ander gedigte* ook. Hy keer in 1914 na Suid-Afrika terug en word die hoof van mediese inspeksie van skole in Transvaal. In 1908 verskyn Totius se digbundel *By die Monument*. Celliers se bundel *Die Vlakte en ander gedigte* verskyn ook in 1908.

Hierna loop hierdie drie digters se lewens nie meer in so 'n mate eweredig dat 'n vergelyking

enigsins moontlik is nie. Celliers word in 1919 buitengewone professor aan die Universiteit van Stellenbosch, Totius word in 1911 professor by die Gereformeerde Teologiese Skool in Potchefstroom en Leipoldt word in 1923 lid van die redaksie van *De Volkstem* in Pretoria. In 1925 word hy kinderspesialis in Kaapstad.

Kenmerkend van die drie digters se oorlogskuns is dat Celliers die heroïese van die Boere se stryd teen Engeland besing, die ontwrigting van die huisgesin en die tragiese van die afskeid. Totius word die boetprofeet van die Afrikanervolk. Hy kom nooit in opstand teen die oorlogsmart nie, maar aanvaar dit as komende van God. Leipoldt, daarenteen, trek kras te velde teen die veroweraar. Die lyding en smart van oorlog is vir hom onaanvaarbaar. Tog is hy nie 'n patriotiese digter nie. Dit gaan nie om Engeland wat verantwoordelik is vir die vroue- en kindersterftes nie; dit gaan nie oor die lyding van die Boere nie, maar meer oor die lelikheid en wreedheid van oorlog; die vernietiging van skoonheid.

Met dit in gedagte, het dit vreemd geklink dat Leipoldt militêre diens verrig het. Verder was dit opvallend dat hierdie feit bykans nêrens in gepubliseerde bronne genoem word nie. Slegs een verwysing daarna kon gevind word. Dr P. Shields sê die volgende in die SA Mediese Tydskrif (30 Okt 1976, p 1877):

With the outbreak of World War I in 1914 he (Leipoldt) was seconded to the Army and served as Medical Officer to General Louis Botha's bodyguard. During the South West Africa Campaign he was mentioned in Dispatches. It has always amazed me how he

managed to fit into army life at all, as he would never wear any sort of hat, and from what I know of the army this sort of attitude does not go down very well.

Interessant dat dr Shields verwys na Leipoldt se afkeer in die dra van 'n hoed, want in 'n persoonlike brief aan Leipoldt aan boord van die SS Persic, waarmee hy die Kaap tn 1902 verlaat het, skryf hy dat die Britse outoriteite hom by sy vertrek aan 'n persoonlike deursoek onderwerp het, en dan skryf hy: They turned my hat inside out . . .

Die Suid-Afrikaanse Weermag het wel 'n lêer en rekordkaarte vir C. F. L. Leipoldt. Die twee rekordkaarte toon dat hy as 'n kaptein aangestel was by 6 Berede Brigade Veldambulans, dat hy eervol vermeld was vir diens te velde, dat 'n kapt Leipoldt van Tempe, Bloemfontein as sy naasbestaande aangegee word.

Sy lêer bevat nie veel meer informasie nie. Die korrespondensie begin met 'n brief gedateer 7 Okt 14 van die Direkteur Mediese Dienste (van die SA Weermag) aan die Distrikstafoffisier van No 9 Militêre Distrik waarin meegedeel word dat dr Leipoldt aansoek gedoen het om 'n kommissie-aanstelling op die Reserwe van Offisiere. Sodra dr Leipoldt se aanstelling bekragtig is, is dit die voorneme om hom vir Aktiewe Diens op te roep. Die aansoek is op 8 Okt 14 na die Stafoffisier, Burgermag verwys. Op 16 Okt 14 was alles afgehandel en kapt Leipoldt is opgeroep vir Aktiewe Diens. Op 31 Mei 1915 word Leipoldt se Aktiewe Diens beëindig en hy word op die Reserwe Lys geplaas.

Name	Leipoldt C. F. L.		6th Mtd Bgd Field Hmb	
Rank	Capt	No. 19	Regiment	
Date of Enrolment	At		Age	
Transferred to	Regiment		Date	
Transferred to	Regiment		Date	
Next-of-kin				
Address				

REPORTED :-									
From	Next-of-kin Advised	Sick	Wounded	Captured	Returned to Duty	Discharged	Dismissed		
Mentioned in Dispatches, for distinguished service in the field, in connection with the campaign in S.W.A. 1914-15 (Lt. Superior. by 22.5.15)									
See Register for Jan 1911 to Dec 1911									

Korrespondensie waarin vermeld word dat Leipoldt nie vir die 1914-15 Ster gekwalifiseer het nie. Hy is wel eervol vermeld.

Name *Leipoldt, C.F.L. of 88058* S. A. M. C.
 No *Capt.* No. *88058* Regiment *War Commander*
 Date of Enrolment At Age
 Transferred to Regiment Date
 Transferred to Regiment Date
 Next-of-kin *Capt Leipoldt*
 Address *Yempe*

REPORTED —

88058 16 10 25 - 27 5 15

From	Next-of-kin Advised	Sick	Wounded	Captured	Returned to Duty	Discharge	Remarks
	<i>from Service</i>						
	<i>868</i>	<i>368</i>	<i>1</i>	<i>5</i>	<i>1233</i>		

721-23 (9/11-25)

Korrespondensie wat Leipoldt se aktiewe diens in die Burgermag beëindig en hom op die Reserwe Lys plaas.

Verder volg heelwat korrespondensie omdat Leipoldt nie jaarverslae en sy adresveranderings instuur nie. Op 20 Jan 25 word in korrespondensie vermeld dat die British War Medal aan maj C. F. L. Leipoldt versend is. Sover vasgestel kan word het hy nie vir die 1914-15 Ster gekwalifiseer nie.

DR. C. LOUIS LEIPOLDT.
 CONSULTING ROOMS.
 43-44 GENERAL ESTATE CHAMBERS,
 136 ADDERLEY STREET,
 CAPE TOWN.
 HOURS:
 10 A.M. TO 12 NOON,
 2 TO 4 P.M.
 AND BY APPOINTMENT.
 TEL. 1783 CENTRAL.
 TEL. 3712 CENTRAL (RESIDENCE).

*Resigned Three Year
 also from the
 Reserve of Officers!
 (Louis Leipoldt)*

Blykbaar het Leipoldt moeg geraak vir die korrespondensie vanaf die SA Weermag en op 'n strokie voorskrifpapier die volgende nota geskrywe:

Resigned three years ago from the Reserve of Officers!

Hierdie nota is op 25 Nov 26 deur die SA Weermag ontvang en daarmee eindig ook sy lêer wat nog steeds deur die SA Weermag bewaar word.

Die feit dat Leipoldt eervol vermeld is, dui daarop dat hy sy werk toegewyd gedoen het. Geen verwysing egter na wat hy gedoen het om die vermelding te verdien, kon opgespoor word nie.

Geen aanduiding kon gevind word of Leipoldt 'n vrywilliger was en of hy bloot deur sy departement vir diens by die SA Weermag gesekeundeer was nie.

Dit bly egter interessant dat Leipoldt wel militêre diens verrig het - 'n feit wat miskien aan letterkundiges 'n ander faset van die digter Leipoldt se innerlike openbaar.

Die strokie voorskrifpapier waarop Leipoldt die weermag van sy bedanking in kennis gestel het.

* Kwartaalblad van die Suid-Afrikaanse Biblioteek, Vol 31, No 1, Sep 76, p 1.